

KÜÇÜK ALACAKLAR İÇİN ŞÜPHELİ ALACAK KARŞILIĞI AYRILMASININ USUL VE ESASLARI

Hülya YAVUZCAN ÇOLAK
MAZARS/DENGE (Denge İstanbul YMM A.Ş.)
Vergi Bölümü, Müdür Yardımcısı

Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Eylül 2014 sayısında yayınlanmıştır.

1. GİRİŞ

Bilindiği üzere, VUK Madde 323'e göre, dava ve icra takibine değmeyecek derecede **küçük alacaklar** için **bir defadan fazla protesto** ekilmesi veya bu alacakların **yazı ile bir defadan fazla istenmesi** halinde şüpheli alacak karşılığı ayrılabilir.

Fiili durumda, bazı şirketlerin faaliyet yapıları ve müşteri profilleri ve pazar şartları gereği bu küçük alacakların toplamı şirketin mali tablolarını ve dolayısıyla vergiye tabi kazancını ciddi ölçüde etkileyecek kadar büyük rakamlara ulaşabilmektedir. İşte bu durumda şüpheli alacak karşılığı ayrılması hususunda yaşanan bazı tereddütler olabilmektedir. Örneğin: Şirketin 120-Alicılar Hesabının alt hesaplarında yer alan ortalama 500 ilâ 1.000 TL arasında borcu olan müşterilerin toplam sayısı 100'ü aşmıştır ve bunların tutarsal toplamı 100.000 TL'dir. Müşteri bazında bakıldığında çok önemli sayılmayacak bu alacakların toplam tutarı şirketin gelir tablosunda yüklü bir gider kalemi oluşturacak ve ayrıca cari dönemde kurum kazancı oluşuyorsa, kurumlar vergisi matrahını 100.000 TL; dolayısıyla kurumlar vergisini ise 20.000 TL azaltacak boyuttadır. Bazı şirketlerde bu müşteri sayısı çok daha fazla olabileceği için söz konusu tutarlar çok daha ciddi seviyelerde olabilecektir. İşte yazımızda bu gibi hususlarda şüpheli alacak ayrılmasının usul ve esaslarını Maliye Bakanlığı'nın özelgeleri ışığında açıklamaya çalışacağız.

2. İLGİLİ MEVZUAT

Vergi Usul Kanununun 323. maddesinde;

"Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

1- Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;

2- Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar;

şüpheli alacak sayılır.

Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilir."

hükmü yer almaktadır.

Yukarıdaki Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla; dava ve icra safhasında bulunan alacaklarla, yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar şüpheli alacak sayılmakta, bu şartlardan herhangi birinin mevcut olmaması durumunda ise şüpheli alacak kaydına imkân bulunmamaktadır.

Bir alacağın dava veya icra safhasında olduğunun kabulü için mahkemeye dava veya icra merciine takip için dilekçe verilmiş olması, ancak gerek mahkemeye gerek icra merciine yapılan başvuruların takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, şüpheli alacaklar için dava veya icra takibine başlanıldığı yılda karşılık ayrılması gerekmekte olup, şüpheli hale geldiği hesap döneminde karşılık ayrılmayan alacaklar için daha sonraki dönemlerde karşılık ayrılması mümkün olmamaktadır.

3. KÜÇÜK ALACAK ÖLÇÜTÜ NEDİR

Öte yandan, Vergi Usul Kanununun 323/2. maddesine göre karşılık ayrılabilmesi için, Kanun maddesinde belirtilen iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmekte olup söz konusu alacağın hem yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olması hem de bu alacağın dava ve icra takibine değmeyecek ölçüde "**küçük alacak**" olması gerekir.

Dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacakların tespiti açısından **dava edilecek alacak için avukatlık ücreti, yargı harcı, notere yapılacak ödemeler ile posta giderleri toplamı dikkate alınarak tahmini bir dava maliyeti bulunacak ve bu tutar alacakla kıyaslanacaktır.** Tahmini dava maliyetinin alaktan daha büyük olması halinde, borçlunun noter vasıtasıyla protesto edilmesi veya borcun (3. kişilere ispat açısından kanaat verici belge olacak şekilde) bir yazı ile istenmesi ve protestonun ya da yazının muhatabına ulaşmış olması gerekmektedir. (İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 3.10.2013 tarih 11395140-105[323-2012/VUK-1- . . .]-1631 sayılı özeldesesi)

Mevcut uygulamadaki ücretleri, masrafları, harçlar tarifesini, avukatlık asgari ücret tarifesini ve diğer etkenleri dikkate aldığımızda, bir alacağın dava edilmesi ve sonrasında yargı süreci ile icra sürecinin takip edilmesinin ortalama masrafının en az 1.500 – 2.000 TL civarında olduğunu söyleyebiliriz. Tabii burada ilgili avukatın asgari tarifinin üzerinde ücret alma hakkı da dikkate alınırsa ortalama bir adli takip süreci çok daha yüksek tutarlara mâl olabilir.

4. YAZI İLE İSTEME ŞARTI KARGO ARACILIĞIYLA YERİNE GETİRİLEBİLİR Mİ? PTT'DEN İADELİ TAAHHÜTLÜPOSTA MI GÖNDERİLMESİ GEREKİR?

VUK Madde 323'de geçen hükmünden de anlaşılacağı üzere "**yazı ile isteme**" herhangi bir **şekil şartına bağlanmamıştır.** Bununla birlikte ilgili kanun metninde borcun istenilmesine ilişkin yazıların taahhütlü olarak gönderileceği hususunda hüküm bulunmamış olsa da, şüpheli alacak karşılığı ayırabilmek için "**yazı ile borcun bir defadan fazla istenmesi**" halinin **tevsik edilebilmesi gerekmektedir.**

Diğer taraftan, Vergi Usul Kanununun 3. maddesinin (B) bendinde, vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyetinin esas olduğu, vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyetinin yemin hariç her türlü delille ispatlanabileceği belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen hüküm ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacakların yazı ile istenmesi durumunda,

- Yazının farklı günlerde muhatabına bir defadan fazla **ulaşmış olması**,
- Yazının borçlunun **kendisine veya hukuken teslim alabilecek şahıslara tebliğ edilmiş olması**,
- Yazının **kime ve hangi tarihte tebliğ edildiğini tevsik eden** evrakın zamanaşımı süresince muhafaza edilmesi,
- VUK'nun 323. maddesinin uygulamasına mahsus olması,
- Yazıların özel kargo şirketi vasıtasıyla gönderilmesinin posta mevzuatına aykırılık teşkil etmemesi,

şartıyla borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır. (İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 3.10.2013 tarih 11395140-105[323-2012/VUK-1- . . .]-1631 ve sayılı özelgesi ile Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 24.7.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.01.0-VUK-323-167 sayılı özelgesinde bu şartlara yer verilmiştir.)

5. SONUÇ

Dava ve icra takibi sürecinde oluşabilecek masraflardan daha az tutarlı bir alacak için ilgili borçluya kargo yoluyla dahi olsa alacağın talep edildiğine dair birden fazla yazı gönderilmesi bu alacak için şüpheli alacak karşılığı ayrılmasına yeterlidir.

Ancak Mali İdare tarafından verilen özelgelere çok önemli bazı vurgular bulunmaktadır. Buna göre,

- Yazının farklı günlerde muhatabına bir defadan fazla **ulaşmış olması**,
- Yazının borçlunun **kendisine veya hukuken teslim alabilecek şahıslara tebliğ edilmiş olması**,
- Yazının **kime ve hangi tarihte tebliğ edildiğini tevsik eden** evrakın zamanaşımı süresince muhafaza edilmesi

gerekmektedir.

Görüldüğü gibi borçlunun adresine kargo ile iki defa yazı gönderilmesine dair kargo evrakı yeterli değildir. Karşılık ayırmak isteyen alacaklı mükellef; söz konusu yazının borçluya farklı günlerde birden fazla kez ulaştığını, yazının borçlunun kendisine ya da yazıyı hukuken teslim alma hakkı olan bir kişiye tebliğ edildiğini ve yazının kime, hangi tarihte tebliğ edildiğini TEVSİK ETMESİ gerekmektedir. Tabii ki bu usul şartları da VUK Madde 323'de yer almamaktadır. Lakin VUK Madde 3'de yer alan olayın gerçek mahiyetinin tespiti açısından gerekli olan bilgilerdir. Ancak burada bize göre mükellefin ilgili yazının borçlunun adresine ulaştığını tevsik etmesi bizce yeterli olmalıdır. Aksi halde ilgili kargo şirketinden yukarıdaki özel hususlara dair özel talepte bulunulmasının unutulmaması tavsiyemizdir. Çünkü bilindiği üzere, vergi müfettişleri yapacakları vergi incelemelerinde ilgili mevzuat gereği özelgelere

yer verilen görüş ve şartları aramak ve bunlara uymak zorundadırlar. Özelgelerdeki usul şartlarının harfiyen yerine getirilmediğinin tespiti halinde ayrılan şüpheli alacak karşılığının reddi ve cezalı tarhiyat gündeme gelebilir.